

Вікторія Райца,
здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
спеціальність 061 Журналістика,
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
Науковий керівник – кандидат філологічних наук,
доцент **Олеся Мединська**

МАНІПУЛЯТИВНІ ТЕХНОЛОГІЇ СУЧАСНИХ МЕДІА

Сучасний інформаційний простір переповнений деструктивними текстами, у яких спостерігаємо чимало дезінформації, використання маніпулятивних технологій тощо. Маніпуляція громадською думкою стала негативною тенденцією діяльності медіа, що, звісно, є великим недоліком сучасного медіапростору.

Маніпуляція — це вид психологічного впливу, що здійснюється через медіа, що призводить до пробудження в об'єкта впливу намірів, які змінюють його бажання, настрої, поведінку, погляди тощо.

Дослідники виділяють три рівні маніпулювання: 1) посилення наявних у свідомості людей потрібних маніпулятору ідей, установок, мотивів, цінностей, норм; 2) часткові, малі зміни поглядів на ті чи інші події, процеси, факти, що також впливає на емоційне і практичне ставлення реципієнтів до конкретного явища; 3) докорінна, кардинальна зміна життєвих установок шляхом поширення сенсаційних, драматичних, надзвичайно важливих повідомлень [2, с. 14-23].

Медіа повністю або частково формують розуміння аудиторією певної проблеми і безпосередньо впливають на позицію індивіда щодо неї. Сучасні медіа, які мали б продукувати достовірну інформацію і при цьому дотримуватись усіх етичних норм й стандартів, навпаки, порушують їх. Крім того, медіа здатні створювати нові поведінкові моделі, міфи та стереотипи, що мотивує їх до просування конкретної позиції з цього питання шляхом використання прийомів маніпуляції.

Одним із негативних чинників сучасних медіа є підміна фактів суб'єктивними судженнями. Адже коли замість висвітлення фактологічного підґрунтя журналіст артикулює власне бачення ситуації або свої прогнози щодо її розвитку, притому не будучи експертом у цій галузі, він несвідомо заплутує аудиторію та позбавляє можливості повністю зрозуміти інформацію, а відтак, критично осмислити її.

За результатами моніторингу, в медіа найчастіше використовуються такі прийоми маніпулювання, як:

- спіраль мовчання — суть цього явища полягає в ізолюванні особистої позиції особи, створюючи ілюзію, що більшість притримується іншої думки;
- міфи — це певні ідеї, походження яких складно встановити, які подають певне трактування соціальних норм;
- спотворення інформаційної реальності — замовчування або викривлення окремих фактів, що можуть повністю змінити сприйняття ситуації, ненадання одній зі сторін можливості відповісти на звинувачення або викривлення її слів тощо;
- посилення на анонімний авторитет. Навмисне приховання джерела тоді, коли подана інформація не є конфіденційною, викликає сумнів у тому, що це джерело наявне взагалі;
- емоційний резонанс — донесення позиції медіа за допомогою сильного емоційного впливу на масову свідомість, адже аудиторія при перегляді того, що дійсно схвилює або шокує її, більше не матиме можливості мислити критично, а сприйматиме інформацію лише на емоційному рівні та стане вразливою до пропаганди.

Медіа здійснюють безпосередній вплив на сприйняття та розуміння аудиторією інформації, тому журналісти повинні подавати правдиві новини. Оскільки події, явища, процеси потребують розуміння, їх слід також коментувати й інтерпретувати. Для цього медійники збирають коментарі, демонструють позиції сторін, залучають експертів. Інколи журналісти самі вдаються до коментування і вважають, що мають право висловити свою особисту точку зору в новинних матеріалах. З метою збереження достовірності фактів та балансу думок у новинних текстах важливим є моніторинг контенту сучасних медіа щодо дотримання професійних стандартів та норм журналістської етики.

Отже, за результатами дослідження, виокремлюємо маніпулятивні технології, які використовуються в сучасних медіа: 1) «емоції страху» – страх змін, смерті, втрат тощо забезпечує концентрування зусиль групи, її об'єднання; 2) «створення контрасту» – підбір фактів, образів, на тлі яких оцінка понять набуває очевидного необхідного ракурсу; 3) «спрощення проблеми» – використання простих інтерпретацій складних понять, експлуатація почуття зверхності над іншими; 4) «застосування фактору гумору» – нестандартна гумористична ситуація краще запам'ятовується й не викликає неприйняття; 5) «концентрація на деяких особливостях» – узагальнення якостей тої чи іншої особистості, приділення уваги сімейним цінностям тощо; 6) «інтрига» – двоетапний прийом, який полягає у створенні ефекту інтриги та недомовок; 7) «протиставлення» – складна технологія, що використовує протиставлення двох реакцій поведінки; 8) «вибір без вибору» – створюється ілюзія вибору; 9) «використання штампів» – нав'язування реципієнтам необхідних маніпулятору поглядів за допомогою різних штампів (висловлювань, гасел, тверджень тощо). Усі маніпулятивні технології ґрунтуються на побудові штучної реальності, створенні зовнішнього стимулу, який фіксує увагу об'єкта, є значущим для нього.

Список використаної літератури

1. Варій М. Й. Специфічні форми і методи впливу на електорат. *Політико-психологічні передвиборчі та виборчі технології*: навчальний посібник. К.: Ніка-Центр. 2003. 400 с.
2. Застольська В. В. Маніпуляція як засіб формування ціннісно-нормативних уявлень в сучасних демократичних суспільствах. URL: http://www.phildep.univ.kiev.ua/uploads/editor/File_s/Vydanna/FPGN/N_16-17.pdf.
3. Карпенко М. П. Суть поняття «маніпуляція», її характеристика та методи нейтралізації. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. 2015. Вип. 45. С. 26–34.
4. Присяжнюк М. М. Прийоми маніпулювання свідомістю людей через засоби масової інформації. *Сучасні інформаційні технології у сфері безпеки та оборони*. № 1(1). 2008. С. 51–58.